

Ramslag

Ordet "Ramslag" blev valgt til navn for det bal, Folkets Hus Spillefolk spiller op til den 2. fredag i hver måned. En særlig indbudt gruppe eller orkester får også lejlighed til at lave "Ramslag".

I håbet om at spillemændene skulle mærke lidt af den kraft, som de følgende historier omtaler, blev Ramslag dristigt valgt, da vi skulle sætte ord på vores månedlige danseaften.

Dette særegne ord har sin oprindelse langt tilbage i historien.

Ramme eller ramma kommer af oldnordisk rammr = stærk, kraftig. Adjektivet ram bruges især om overnaturlige kræfter. F. eks. ramme galder (galdr), ramme runer. Hamrammr kan betyde "som er i stand til at påtage sig en anden (overnaturlig) skikkelse" eller "blive rasende". Ramast betyder at gå besærker gang.

Det følgende handler om en skjald eller spillemand, som spillede noget ganske særligt. Han spillede "rammeslag/rammaslåttr". Spillemanden frisatte en kraft i musikken, en stærk magi, ved at spille særlige toner eller melodier, som ikke var (er) til at spøge med. De, som hørte det, blev ham-ramme, bindegale.

Første gang ordet "ramslag" findes nedskrevet er i Boses saga fra første halvdel af 1300-tallet. (Findes i fire afskrifter af originalen, som menes at være fra 1100-tallet.)

Den berømte sagnkonge Godmund på Glæsisval har tænkt sig at gifte sin søster, - ikke til Herrød, søn af kong Ring i Østergötland, men til en anden. Den smukke Leid blev ellers røvet af Bose og Herrød fra Jomali-templet i Bjarmeland, for at Herrød skulle giftes med hende. Herrød og Bose vil så forhindre Godmunds forehavende på følgende vis.. Bose forklædes som kongens harpespiller og skjald med dennes ham og klæder, og under bryllupsfesten spiller han for brudeparret. Til mindeskålene spillede han uden sin lige, og kongen bad ham ikke spare sig. Til Thors skål spillede han, så alt, hvad ingen holdt på, begyndte at røre sig, og mange mænd sprang op og dansede omkring på gulvet - længe. Til alle asers skål spillede han så højt, at det gav genlyd i hele hallen, og alt var i flugt og fart - længe. Godmund beder om flere melodier til gudernes skål, og så fulgte en række vilde stykker til Odin, hvor alle både mænd og kvinder måtte kaste sig i dansen. Til sidst skulle der spilles til Frejas minneskål. Bose advarer om, at nu må kongen belave sig på Rammaslag. Herefter stemmer Bose sit instrument om igen (gorrlaus ?) og endda "strengen på tværs". (?) Musikken får Godmund til at blive den vildeste i dansen i det drukne selskab, og han mister tre tænder i tumulten. Bruden bliver gemt i harpen, som Bose lemper ud af et vindue, og således røver Herrød og Bose for anden gang den skønne Leid.

Bryllupper og fester med spil og dans og drik og slagsmål kendes frem til vor tid, og Rammaslåttr har været en af de stærkeste og mest frygtindgydende melodier, der kunne spilles ved sådanne lejligheder. Det fortælles om en række spillemænd i Norge, at de alle har oplevet voldsom ekstase, når en bestemt type gorrlaus-slåttr spilles. Flere har måttet befries ved at skære strengene på felen over, for på den måde at standse den magiske ekstase i spillet og dansen.

Det fortælles også at disse melodier stammer fra fanden eller Fossegrimen. Hvorom alting er, så får "Den ramme Slåttr" overnaturlige ting til at ske.

I sagaen får Boses listige spil danserne til at gå amok og døde ting til at danse. Skjalden bærer en andens ham og klæder, og musikken får magi.

Spillemandene bliver afsindige i senere beskrivelser, og felen spiller måske af sig selv. (Et førkristent sagnmotiv, som kirken senere brugte i kampen mod hedenskab og hekseri.)

Det sidste tema peger også på en forbindelse til den svenske sagnkreds om Näcken.

Og så til Saxo.

Han beskriver, hvorledes kong Erik Ejegod ”en aften holdt selskab og blev underholdt af en udlært spillemand, der løftede sin kunst til skyerne. Han påstod bl.a., at strengeleg kunne gøre folk bindegale. Ja, der var de toner, som intet menneske kunne høre på uden at gå fra forstanden.

Selv om spillemanden nødtigt ville, måtte han dog til sidst under kong Eriks trusler vise sine evner og spille de farlige toner. Spillemanden betingede sig dog først, at alle våben blev bragt bort under lås og slå, og fire af de største karle skulle vogte dem uden for hallen og være parat til at komme til hjælp og overmande spillemanden, når der udbrød tumult.

Det første stykke, han spillede, var i en så forunderlig dyb og alvorlig tone, at alle folk stod som støtter med tårer i øjnene. Men det varede ikke længe, før piben fik en anden lyd, og musikken blev så lystig, at man klappede i hænderne og vidste ikke, hvordan man ville skabe sig af bar glæde.

Endelig blev tonerne med ét så stormende vilde, at sans og samling forgik alle dem, det hørde, så de med rasende lader huiede i vilden sky.

Da nu de, der stod i fremmerset, hvem musikken ikke rørte, mærkede hvor galt det var med kongen og med alle folk i hallen, brød de ind og foer om kongen for at holde ham, men det var mere end de formåede, for han var en kæmpe med raseriets dobbelte kræfter. Erik sled sig løs og foer ud og brød rustkammeret op, greb et sværd, og blev i et øjeblik fire mands bane. De vovede sig frem for at holde ham. Med deres liv i hånd blev alle dog ved, og det lykkedes omsider, men kun ved at begrave den rasende helt i hynder og dyner. Aldrig så snart var kongen kommet til sig selv, før han efter Gårds-retten bødede for mand-slæt, og pålagde sig ikke desmindre at udsone sin brøde med en pilgrimsrejse til det mærkværdige land, som frelseren fordum havde herliggjort ved sin nærværelse.”

Kilde: Morten Levy, som i sin bog ”Den stærke slått” også fortæller om brug af ”vikingeor­namentik” som anvisninger til en musiker, altså aflæsning af ornamenterne som ”noder”. Desuden redegør han for, at en Magnushymne, noteret med to stemmer i 1100-tallet til brug for en bispeindsættelse på Orkney, er den samme som slått­en Norafjelds, der tilhører kredsen af gorrlause slåtter fra Setesdal i Norge, som var bispens hjemegn. Vi kender altså muligvis den melodi, Rammaslag, som Bose spillede i sagaen.

For Folkets Hus Spillefolk skulle Ramslag gerne blive en begivenhed, hvor ”den udlærte spillemand” ville gøre noget særligt (Skjalden Bose, spillemanden hos Saxo og de norske spillemænd m. m. fl.) og stemme ret eller om og stramme buen til det rette dristige spil. Således forsøger vi at ”ramme slaget” og lader andre prøve kræfter med fordringen - at ramme musikkens puls og få dansens rytme til at brede sig med magiske ramme toner.

Venlig hilsen
Asger Bjerg